

ברוכים הבאים לגיהינום

הפיכתם של מתקני הכליאה הישראליים
לרשת של מחנות עינויים

תקציר | אוגוסט 2024

כשירדנו מהאוטובוס, אחד הסוהרים אמר לנו: "ברוכים הבאים לגיהנום".

מתוך עדותו של פואד חסן, בן 45 ואב לחמישה, תושב קוסרה שבמחוז שכם. הוחזק בבית הכלא מגידו. לעדות המלאה

עניינו של דו"ח זה הוא היחס לאסירים הפלסטינים וכליאתם בתנאים בלתי אנושיים במתקני הכליאה הישראליים מאז 7 באוקטובר 2023. במסגרת המחקר שערך בצלם נגבו עדויותיהם של 55 פלסטינים ופלסטיניות שהוחזקו בבתי כלא ובמתקני מעצר ישראליים במהלך תקופה זו. 30 מהעדים הם תושבי הגדה המערבית, לרבות מזרח ירושלים, 21 הם תושבי רצועת עזה, וארבעה הם אזרחי מדינת ישראל.¹ העדויות נמסרו לאחר שהעדים שוחררו, רובם המוחץ מבלי שהועמדו לדין.

העדויות מצביעות באופן מובהק על מדיניות מערכתית ושיטתית שעיקרה התעללות ועינויים של כלל האסירים הפלסטינים המוחזקים בידי ישראל.

אלימות תכופה, קשה ושרירותית; פגיעות מיניות; השפלה וביזוי; הרעבה מכוונת; כפיית תנאי היגיינה ירודים; מניעת שינה; איסור וענישה על פולחן דתי; החרמה של כלל הציוד הציבורי והאישי ומניעת טיפול רפואי הולם. כל אלה ועוד מתוארים בעדויות פעם אחר פעם, בפירוט ובחזרתיות מחרידים. לאורך השנים ישראל כלאה מאות אלפי אסירים פלסטינים בבתי הכלא, אשר מאז ומעולם שימשו בראש ובראשונה ככלי לדיכוי האוכלוסייה הפלסטינית. סיפורם של העדים המובא בדו"ח זה הוא סיפורם של אלפי הפלסטינים שנעצרו ונכלאו מאז תחילת המלחמה, כמו גם של האסירים הפלסטינים שכבר הוחזקו בבתי הכלא הישראליים ב-7 באוקטובר וחוו על בשרם את השנוי הדרמטי ביחסן של רשויות הכליאה כלפי האסירים הפלסטינים מאז.²

נכון ליולי 2024, מספר האסירים הפלסטינים המוחזקים בידי ישראל עומד על 9,623, כמעט כפול ממספרם ערב המלחמה. 4,781 מהם כלואים מבלי שעמדו למשפט, מבלי שפורטו בפניהם החשדות נגדם ומבלי שניתנה להם הזכות להגן על עצמם, ומסווגים על ידי ישראל כ"עצירים מנהליים".³ חלק מהאסירים נכלאו משום שהביעו הזדהות עם הסבל שחווים הפלסטינים. חלקם נכלאו כחלק מהפעילות הצבאית ברצועת עזה, כאשר עילת המעצר היחידה נגדם הייתה שענו להגדרה המעורפלת "גברים בגיל לחימה". חלקם נכלאו בשל חשד, מבוסס או לא, שהם פעילים או תומכים בארגונים הפלסטיניים החמושים. קשת רחבה של אנשים מאזורים שונים, המחזיקים בהשקפות פוליטיות שונות, שהמכנה המשותף היחיד ביניהם הוא היותם פלסטינים.

עדויות האסירים מציינות את הוצאותיהם של תהליך מזורז שבמסגרתו הפכו למעלה מתריסר מתקני כליאה ישראליים, אזרחיים וצבאיים, לרשת מחנות שמטרתם העיקרית היא התעללות בבני האדם המוחזקים בהם. מרחב מסוג זה, שכל הבא בשעריו נידון לכאב וסבל מכוונים, חמורים ובלתי פוסקים, פועל דה-פקטו כמחנה עינויים.

1 מאז ה-7 באוקטובר נעצרו מאות פלסטינים בעלי אזרחות ישראלית בעילות של חשד להסתה ותמיכה בארגוני טרור, לעיתים בשל מעשים מינוריים כמו פרסום הבעת סולידריות עם העם הפלסטיני או הבעת עמדה ביקורתית כלפי ישראל, כלפי המלחמה וכדומה. הדו"ח הנוכחי אינו עוסק ברדיפה הפוליטית או בהסתה הפרועה מצד גורמי השלטון בישראל כנגד פלסטינים בכלל, וכנגד פלסטינים בעלי אזרחות ישראלית בפרט, ההולכת ומחריפה על רקע המלחמה המתמשכת ברצועת עזה. חרף זאת, שולבו בדו"ח עדויות של שלושה אזרחים ישראלים שנאסרו והוחזקו באותם תנאים כשל פלסטינים תושבי הגדה המערבית והיו חשופים להתעללות דומה לזו שתיארו שאר האסירים (מהגדה המערבית, לרבות מזרח ירושלים, ומרצועת עזה).

2 במסמך זה ההתייחסות ל"אסירים פלסטינים" כוללת עצורים, אסירים או "עצירים מנהליים" פלסטינים שסווגו על ידי המדינה כ"אסירים ביטחוניים".

3 ראו **באתר המוקד להגנת הפרט**. מבין 4,781 האסירים המוחזקים ללא משפט, 3,379 מוגדרים "עצורים מנהליים" ו-1,402 "לוחמים בלתי חוקיים".

השיטתיות והעקביות בה מבוצעת ההתעללות המתוארת בעדויותיהם של עשרות בני אדם שהוחזקו במתקני כליאה שונים, לא מותירה מקום לספק כי מדובר **במדיניות מוגדרת, סדורה וגלויה של רשויות הכליאה הישראליות**.⁴ מדיניות זו מיושמת בניצוחו של השר הממונה על שירות בתי הסוהר, איתמר בן גביר, ובגיבוי מלא של ממשלת ישראל והעומד בראשה.

המתקפה הנפשית שביצעו חמאס וארגונים פלסטיניים חמושים אחרים ב-7 באוקטובר והפגיעה המכוונת והנרחבת באזרחים גרמו טראומה קשה לחברה הישראלית כולה ועוררו פחדים עמוקים ויצר נקמה בקרב חלקים נרחבים מהציבור היהודי בישראל. תחושות אלה סיפקו לממשלה ולשר בן גביר כר פורה ליישום משנתם הגזענית והלאומנית באמצעות מנגנוני הדיכוי עליהם הם מופקדים, ביניהם מערכת הכליאה, ולגיבוש מדיניות שכל מהותה היא רמיסת זכויות האדם הבסיסיות ביותר של האסירים הפלסטינים.

ב-18 באוקטובר הכריז השר בן גביר על "מצב חירום כליאתי" במסגרת חקיקת חירום.⁵ חקיקה זו הובילה לפגיעה ממשית וקשה בזכויות האדם הבסיסיות ביותר של האסירים הפלסטינים. קובי יעקובי, מקורבו של בן גביר שמונה על ידו לנציב שירות בתי הסוהר בינואר 2024, הצהיר עם כניסתו לתפקיד על כוונתו לחולל "מהפכה" בארגון בהתאם למדיניות השר, וכי בראש סדר העדיפויות תוצב הרעת תנאי הכליאה של האסירים הפלסטינים.⁶

כפי שעולה מן העדויות, המדיניות החדשה מיושמת בכלל מתקני הכליאה ומונהגת כלפי כלל האסירים הפלסטינים, ועיקרה הפעלת אלימות פיזית ומנטלית קשה ורצופה, מניעת טיפול רפואי, הרעבה, מניעת מים, מניעת שינה, החרמה של כל הציוד האישי, ועוד. התמונה המצטיירת מלמדת על התעללות ועל עינויים בפקודה, המפרים לחלוטין את חובותיה של ישראל הן על פי הדין הישראלי והן על פי המשפט הבינלאומי.

אחד המדדים המצביעים באופן ברור ביותר על חומרת המצב ועומק הסיאוב במתקני הכליאה הוא מספר האסירים הפלסטינים שמתו בעודם מוחזקים בידי ישראל – כ-60 בני אדם לכל הפחות מאז תחילת המלחמה. בדו"ח מובאות עדויות שנמסרו לבצלם בנוגע לשלושה ממקרי המוות הללו: האסיר **ת'אאיר אבו עסב**, בן 38 מקלקיליה, שהוחזק בכלא קציעות ונמצא מת בתא ב-18.11.23 כשעל גופו סימני אלימות קשה.⁷ האסיר **ערפאת חמדאן**, בן 24 מהכפר בית סירא, חולה סוכרת שטופל באינסולין ונמצא ללא רוח חיים בתא יומיים לאחר מעצרו, ב-24.10.23. לפי העדויות הוא סבל מהתעללות והיעדר טיפול רפואי הולם. האסיר **מוחמד א-סבאר**, בן 20 מהעיירה א-ד'אהרייה, שסבל ממחלת מעיים שבגינה נזקק לתזונה מיוחדת. א-סבאר מת בכלא עופר ב-8.2.24, לפי העדויות עקב היעדר תזונה מותאמת, טיפול רפואי לקוי והתעלמות מופגנת ממצבו הבריאותי.

המעבר בין מעשי נקם ספונטניים ליצירת משטר קבוע ושיטתי השולל באופן גורף את כלל ההגנות שנועדו לשמור ולהבטיח את זכויות האדם הבסיסיות ביותר של האסירים הפלסטינים, התאפשר כשהממשלה ניצלה לרעה את סמכויותיה כדי להתקין "תקנות חירום" דרקוניות ופוגעניות וליישמן תוך הפרה גסה ובוטה של כללים וחובות רבים הקבועים במשפט הישראלי, במשפט זכויות האדם הבינלאומי, בדיני המלחמה ובמשפט הבינלאומי ההומניטרי.

4 **בכתבה שפורסמה בערוץ 14** ביום 1.2.2024 צולם סיור שנערך בכלא קציעות ובוא התראיין גם מפקד המתקן, תת גונדר יוסף כניפס. בכתבה תוארו התנאים הקשים בהם כלואים אנשי החמאס כפועל יוצא ממדיניותו של השר לביטחון לאומי איתמר בן גביר. ראה בנוסף **כתבה שפורסמה ב** 25.2.2024 בעיתון "משפחה" החרדי ובה רשמים מביקור שנערך בכלא קציעות לאחר ה-7 באוקטובר, שם מצוין הכתב כי הצטרף לכוח כת"ר בזמן אחת מ-4 הספירות היומיות.

5 ב-18.10.23 הכריז השר לביטחון לאומי על "מצב חירום כליאתי" אשר תוקפו הוארך מדי שלושה חודשים במהלך חודשי המלחמה ועד היום. ראו החוק לתיקון פקודת בתי הסוהר (מס' 64 הוראת שעה – חרבות ברזל) (מצב חירום כליאתי) התשפ"ד-2023.

6 ראו **דיווח באתר Ynet** על מכתב ששלח רב גונדר קובי יעקובי לסגל הפיקוד הבכיר בשב"ס עם כניסתו לתפקיד.

7 מפרסומים שונים בכלי התקשורת עולה כי 19 סוהרים מבית הכלא קציעות נחשדו במעורבות בפרשה ונחקרו בגין עבירות של פגיעה, חבלה בנסיבות מחמירות ושיבוש חקירה. למיטב ידיעתנו איש מהם לא הועמד לדין עד למועד פרסום הדו"ח. מהפרסומים נלמד גם שחמישה מהחשודים נמנים עם סוהרי יחידת כת"ר, ובעקבות האירוע הועברו מתפקידם באופן זמני. בקשתם לבטל את ההחלטה נדחתה על ידי הערכאות המשפטיות – **ראו כאן**.

הפרות אלה כללו בין היתר **ביצוע נרחב, שיטתי ומתמשך של פשע העינויים**.⁸ חשוב לא פחות מכך, במעשיה אלה רומסת ישראל ברגל גסה את המוסר האנושי הבסיסי ואת זכויות האדם המוגנות ביותר של הכלואים שמוחזקים במשמורת המדינה.

שומרי הסף המקצועיים, דוגמת בג"ץ ופרקליטות המדינה, האמונים לכאורה על שמירת שלטון החוק והגנה על זכויות האדם, הרכינו ראשם בכניעה בפני מדיניותו של בן גביר, ואפשרו את מחיקת אנושיותם של האסירים ואת הפיכת ההתעללות בהם להוראות ההפעלה של המערכת כולה. **התוצאה היא מערכת המתמחה בעינויים ובהתעללות ואשר מחזיקה בכל רגע אלפים רבים של פלסטינים, רובם ללא משפט, וכולם בהנאים בלתי אנושיים.**

עדויות מעבר לחומות: המציאות במחנות העינויים הישראליים

מהעדויות שנמסרו לבצלם עולה מציאות שבה חלים התנאים הבאים באופן עקבי ונרחב: **צפיפות ודוחק**; לפי העדויות, תפוסת התאים גדלה ביותר מ-100 אחוזים. תאים המיועדים לשישה אסירים אוכלסו ב-12-14 אסירים בו־זמנית, כאשר האסירים ה"עודפים" נאלצים לישון על הרצפה, לעיתים ללא מזרן או שמיכה.

אחרי 7 באוקטובר 2023 [...] הנהלת הכלא הענישה אותנו קולקטיבית בדרך קבע. הדבר הראשון היה הגדלת מספר הכלואים בכל תא מ-6 אסירים ל-14. המשמעות הייתה פגיעה בפרטיות שלנו והמתנה ארוכה הרבה יותר לשימוש בשירותים בתא. בנוסף, העצורים החדשים שהגיעו לתא נאלצו לישון על הרצפה, כי היו בו רק שלוש מיטות קומתיים.

מתוך עדותו של ס.ב., תושב מזרח ירושלים. לעדות המלאה

בלי אור שמש ובלי אוויר לנשימה: חלק מהאסירים מצאו את עצמם נעולים בתאים במשך כל שעות היום; אחרים זכו לצאת מהם לשעה אחת שהוקדשה לרחצה אחת לכמה ימים. חלקם לא זכו לראות את אור השמש ולו פעם אחת בתקופת מאסרם.

כל התקופה הזאת נאסר עלינו גם לצאת לחצר, שלא כמו קודם. במשך 191 יום לא ראינו את השמש.

מתוך עדותו של תאיר חלאחלה, בן 45 ואב לארבעה, תושב ח'אראס שבמחוז חברון. הוחזק בבתי הכלא עופר ונפחא. לעדות המלאה

ספירות תדירות ואלימות בתאים: לפי העדויות, ספירת האסירים ו/או חיפושם בתאים מבוצעים בין 3 ל-5 פעמים ביום. במרבית המקרים, נדרשים האסירים להצטופף במהלכם יחדיו כשפניהם אל הקיר עם ראשים מורכנים אל הרצפה וידיים שלובות על העורף, לעיתים תוך כריעה בתנוחת "סגידה". פרקטיקות אלו שינו את ייעודן המקורי, והפכו להזדמנות לנקיטת אלימות קשה מצד הסוהרים, להשפלת האסירים ולביזויים.

8 איסור העינויים הוא אחת מאבני היסוד של המשפט הבינלאומי. בניגוד לנורמות מקובלות אחרות בשדה משפטי זה, איסור העינויים הוא מוחלט ומדינות אינן רשאיות לגרוע ממנו או להתנות אותו בעיתות שלום, מלחמה או במצב חירום. עם השנים התקבע איסור זה ככלל מנהגי המחייב כל מדינה, ארגון או אדם ברחבי העולם, זאת ללא קשר לשאלת תחולתה של אמנה בינלאומית כזו או אחרת.

באו לספור אותנו שלוש פעמים ביום. זה התנהל באופן משפיל והיה מלווה בצעקות של הסוהרים. היחידה הייתה נכנסת חמושה בכבדות בגז ובאלות. [...] הייתה מדיניות של ענישה קולקטיבית וחיפוש פתאומיים בתאים בערך פעם בשבוע. היו מכריחים אותנו להתפשט, ואז עורכים עלינו חיפוש, מוציאים אותנו מהתאים למסדרון, ועורכים בחדר חיפוש יסודי. זה יכול היה לקחת שעה או אפילו כמה שעות וכלל צעקות, תקיפות ומכות עם אלות.

מתוך עדותו של מוחמד סרו, בן 34 ואב לשניים, תושב נייעלין שבמחוז רמאללה. הוחזק במתקן המעצר עציון ובבתי הכלא עופר ונפחא. לעדות המלאה

מניעת גישה לביקורת שיפוטית, גופי סיוע או עורכי דין: כפי שמאפשרות תקנות החירום, אצל חלק הארי של העדים עברו ימים, שבועות ולעיתים אף חודשים עד שהובאו לראשונה בפני שופט, וגם אז רק באופן וירטואלי באמצעות אפליקציית זום. נוכחותם המאיימת של הסוהרים לצד האסירים שהשתתפו-מרחוק בדיונים הקשתה על האסירים להעלות בפני השופט את טענותיהם או לדווח על העינויים שעברו.

הובילו אותנו, כל אחד בתורו, לחדר שבו צפינו בדיון בזום. בדרך לשם אנשי כת"ר הכו אותי חזק מאוד עם אגרופים באזור החזה. בחדר נכח סוהר דובר ערבית ששמע את כל השיחה ביני לבין השופט ועורך הדין ואיים עלי שאם אתלונן בפני השופט אשלם על זה. עורך הדין אמר לי לפני הדיון שהשופטים כבר יודעים כל מה שקורה בכלא ואין טעם לדבר על זה. אבל בדיון הוא בכל זאת שאל אותי "האם נחשפתם לאלימות בכלא?" ולא העזתי לענות לו כי פחדתי מהסוהרים יתנקמו בי וירביצו לי בצורה עוד יותר אכזרית [...] בכל פעם שלקחו אותי לחדר שבו השתתפנו בדיונים המשפטיים שלנו בזום, עברתי אותו מסלול של עינויים, מכות והשפלות. כל האסירים בכלא עברו את זה.

מתוך עדותו של פיראס חסאן, בן 50 ואב לארבעה, תושב הינדאזה, שבמחוז בית לחם. הוחזק בבית הכלא הנגב (קציעות). לעדות המלאה

פרק הזמן למניעת מפגש עם עורך דין הלך והתארך בעילה של "צורכי השטח המשתנים", ובשיאו עמד על 180 יום.⁹ רוב מי שרואיינו לדו"ח זה לא נפגשו עם עורכי דינם לאורך כל תקופת המעצר. כמו כן, נמנע מהם לפגוש נציגים מטעם הצלב האדום, ארגוני סיוע וזכויות אדם, הסנגוריה הציבורית¹⁰ או גופי פיקוח רשמיים אחרים.¹²

9 ב-13.10.23 התקינה הממשלה את תקנות שעת חירום (מועדים לטיפול בלוחמים בלתי-חוקיים בעת מלחמה או פעולות צבאיות) התשפ"ד-2023. התקנת התקנות נעשתה בהתאם לסעיף 39(1) לחוק יסוד: הממשלה. תוקפן נקבע תחילה לשלושה חודשים עד ינואר 2024, והוארך מאז מספר פעמים, בפעם האחרונה עד ל-31.7.24. ראו לעניין זה את תגובת המדינה בבג"ץ 1414/24, הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל ואח' נ' הכנסת ואח' (ההליך עודנו תלוי ועומד). התגובה זמינה כאן.

10 חוק כליאתם של לוחמים בלתי-חוקיים (תיקון מס' 4 והוראת שעה חרבות ברזל) התשפ"ד-2023, מיום 18.12.23 קבע את המועדים הארוכים ביותר ולפיהם ניתן להמתין עד 75 ימים בטרם הבאת עצור בפני שופט (לעומת 14 ימים קודם לכן); ניתן להאריך את משך הוראת הכליאה הזמנית עד 45 יום (במקום 96 שעות שהיו קבועות בחוק, סעיף 30(א)(3)); ניתן למנוע מפגש עם עו"ד עד 45 יום ובאישור הממונה עד 180 יום (לעומת 10 ו-21 ימים בהתאמה). לאחרונה תוקנה הוראת השעה פעם נוספת כך שפרק הזמן המרבי למניעת המפגש עם עורך דין נקבע ל-90 יום לכל היותר (חוק כליאתם של לוחמים בלתי-חוקיים (תיקון מס' 4 והוראת שעה - חרבות ברזל) (תיקון) התשפ"ד-2024 (פורסם ב' 7.4.24, ס"ח 3203, עמ' 780).

11 דו"ח מטעם הסנגוריה הציבורית בדבר מצב הכליאה והכלואים פורסם רק כ-4 חודשים לאחר פרוץ המלחמה, וב-6.2.24 – **באתר הסנגוריה הציבורית**.

12 כפי שעולה מפרסומים בתקשורת, לשכתו של איתמר בן גביר, השר לביטחון לאומי, היא שהנחתה, כמדיניות מוצהרת, כי אין לאפשר ביקורים של הצלב האדום ו/או עמותות לזכויות אדם אצל הכלואים הביטחוניים – **ראו למשל כאן**.

החרמת כל הציוד האישי והמשותף: אחד הצעדים הראשונים שנקטו הנהלות הכלא מייד עם פרוץ המלחמה היה החרמת כל הציוד המשותף והאישי של האסירים הפלסטינים מתאיהם.

לא היו לנו בגדים חוץ ממה שלבשנו, כך שלא יכולנו להחליף בגדים או לכבס אותם ממש. נשארנו כל הזמן באותם בגדים. הם עשו כל יום חיפוש ואם הם מצאו פריט לבוש נוסף הם החרמו אותו. הם עשו גם חיפושים אקראיים בלילה ולקחו כל דבר שמצאו. אחד האסירים נשאר באותם בגדים במשך 51 ימים.

מתוך עדותו של סאמי ח'לילי, בן 41, תושב שכם. ריצה עונש מאסר מאז 2003.
הוחזק בכלא הנגב (קציעות). לעדות המלאה

התעללות פיסית ונפשית בלתי פוסקת

מאז ה־7 באוקטובר חלה עלייה ניכרת ברף ובהיקף האלימות המאורגנת שנקטו רשויות הכליאה נגד האסירים הפלסטינים. העדויות חושפות אלימות פיזית, מינית, נפשית ומילולית המתאפיינת בשרירותיות מאיימת ולא פעם מבוצעת תחת מעטה אנונימיות.

היקף האלימות שנחשף בעדויות מבהיר שלא מדובר באירועים נקודתיים ומקריים אלא במדיניות מערכתית שבמסגרתה האלימות היא מרכיב אינטגרלי מהיחס לאסירים הפלסטינים.

אלימות גופנית והטלת אימה: גז פלפל, רימוני הלם, מקלות, אלות עץ וברזל, קנים וקתות רובים, אגרופ, טייזר, שיסוי כלבים, מכות, אגרופים ובעיטות – אלה הם רק חלק מאמצעי ההתעללות והעינויים, לפי העדויות. תקיפות אלו תוארו כחלק קבוע ורציף משגרת היומיום והובילו לא פעם לחבלות קשות, אובדן הכרה, שבירת עצמות ובמקרים קיצוניים גם למוות.

נשענתי על הקיר. היו לי שברים בצלעות ונפגעתי גם בכתף ימין, באגודל של יד ימין ובאחת האצבעות ביד שמאל. במשך חצי שעה לא יכולתי לזוז או לנשום. כולם מסביבי צרחו מרוב כאבים וחלקם בכו. רובם דיממו. זה היה סיוט שאי אפשר לתאר.

מתוך עדותו של אשרף אל-מוחתסב, בן 53 ואב לחמישה, תושב חברון.
הוחזק במתקן המעצר עציון ובבתי הכלא עופר והנגב (קציעות). לעדות המלאה

חיינו בפחד ובהלה. הפנים של הסוהרים ואנשי היחידות המיוחדות רק הביעו זעם ונקמה. אפילו בזמן הספירה היו מתגרים באסירים, מכוונים אליהם קרני לייזר. רק רצו שהאסיר יפצה את פיו כדי להתנפל עליו במכות ולרסק אותו.

מתוך עדותו של ח'אלד אבו ערה, בן 24, תושב עכאבה שבמחוז טובאס.
הוחזק בבית הכלא הנגב (קציעות)

אלימות קיצונית הננקטת במהלך העברות והסעות של האסירים: מהעדויות עולה שאלימות קיצונית ננקטת במהלך העברתם של אסירים בין בתי הכלא השונים, באזורי ההמתנה בכלא המשמשים כתחנות ביניים לפני קליטה או לפני יציאה ממתקן הכליאה (המכונים גם "מעברים"), ולעיתים גם בתנועה בין אגפים ואזורים שונים בבית הסוהר עצמו.

מניעת שינה: מניעת שינה ננקטת כחלק אינטגרלי ממסכת ההתעללות היומיומית שעוברים האסירים. בחלק מהמקרים דולקת התאורה בתאים במשך כל שעות הלילה, במקרים אחרים הסוהרים משמיעים מוזיקה רועשת או צלילים צורמים כדי למנוע מהאסירים שינה, מעשים המגיעים לעיתים לכדי עינויים של ממש.

למחרת הגיעו שני סוהרים ולקחו אותי לתא בשטח של 1.5 מטר מרובע, שלא היו בו שירותים. הייתי בתא הזה לבדי יותר משלושה חודשים [...] האור בתא דלק 24 שעות ביממה, ואיבדתי את תחושת הזמן. לא ידעתי מה השעה או מה התאריך. לא היה לי אף אחד לדבר איתו. כמעט השתגעתי שם.

מהוך עדותו של מ.א., מחוז חברון. לעדות המלאה

אלימות מינית: העדויות חשפו אלימות מינית שננקטה באופן חוזר ונשנה ובדרגות חומרה שונות מצד חיילים או סוהרים כלפי עצורים פלסטינים. העדים תיארו מכות באיברי המין ובשאר חלקי גופם של אסירים עירומים; שימוש בכלי מתכת ובאלות כדי להסב כאב באיברי המין; צילום אסירים בעודם עירומים, אחיזה באיברי מינם וביצוע חיפוש בעירום מלא לצורך ביזוי והשפלה. העדויות חושפות גם מקרים של אלימות ותקיפה מינית בצוותא בידי קבוצות של סוהרים או חיילים.

הובילו אותנו לחדר שהיו מפוזרים בו הרבה בגדים, נעליים, טבעות ושעונים. הפשיטו אותנו לגמרי, היינו צריכים להוריד אפילו את התחתונים. ערכו עלינו חיפוש עם גלאי מתכות ידני והכריחו אותנו לפשק רגליים ואז לשבת בחצי כריעה. אחר כך התחילו להרביץ לנו עם המכשיר באיברים פרטיים. המכות נחתו בלי הפסקה. אחר כך ציוו עלינו להצדיע לדגל ישראל – שהיה תלוי על הקיר.

מהוך עדותו של סאמי ח'לילי, בן 41, תושב שכם. ריצה עונש מאסר מאז 2003. הוחזק בכלא הנגב (קציעות). לעדות המלאה

עדות אחת חמורה במיוחד, אשר מובאת בהרחבה בדו"ח, מתואר ניסיון לביצוע מעשה סדום שביצעו כמה סוהרים בעצור פלסטיני באמצעות עצם זר. בעדויות אחרות הופיעו גם כן אזכורים לאירועים מסוג זה.

העדר טיפול רפואי ומניעתו

עדים רבים סיפרו כי הסוהרים וצוותי הרפואה במתקני המעצר סירבו להעניק לאסירים הפלסטינים טיפול רפואי חיוני, גם כאשר הדבר נדרש לשם הצלת חיים. במקרים שונים חובשים ואנשי צוות רפואי אף הודו בפני האסירים כי בהתאם להנחיות שקיבלו, נאסר עליהם להעניק לאסירים טיפול רפואי ותרופתי, גם במקרים של סכנת חיים.

העדר טיפול רפואי ויחס בלתי הולם לחולים הביא לא פעם לתוצאות מחרידות וגרם לפגיעות ארוכות טווח. דוגמה לכך מופיעה בעדותו של **סופיאן אבו סלאח**, בן 43 מרצועת עזה, אשר הוחזק במתקן המעצר הצבאי שדה תימן ופגיעה גופנית שנגרמה לו עקב אלימות החיילים, התנאים הקשים שהוחזק בהם, טיפול לקוי, ואדישות של צוות המתקן – הובילו לכריתת רגלו.

מניעת מזון והרעבה

צמצום כמויות המזון והגבלת צריכת הקלוריות של האסירים הפלסטינים הם חלק מהמדיניות החדשה עליה הכריז השר לביטחון לאומי.¹³ העדים התייחסו לרעב הקיצוני שנכפה עליהם, לאיכותו הירודה של המזון, שהוגש לעיתים מבלי שבושל דיו או לאחר שתאריך התפוגה שלו עבר. מדיניות ההרעבה נתנה את אותותיה בגופם ובבריאותם של האסירים. המחסור הממשי באוכל הביא לירידה משמעותית במשקלם, לעיתים של עשרות קילוגרמים.

האוכל היה גרוע, גם בכמות וגם באיכות. קיבלנו מנות שלא יכולות להשביע בן אדם. האוכל לא היה מבושל טוב, ולרוב הוא היה מקולקל – לדוגמה הביצים והיוגורט. פעם, כשאחד העצורים בתא לידנו ביקש שיחליפו את היוגורט כי התאריך שלו עבר, הענישו את כל האסירים שבתא: שיסו בהם כלבים, היכו אותם באלות, גררו אותם לשירותים והרביצו להם שם. למחרת עדיין ראיתי את הדם שלהם על הרצפה.

מתוך עדותו של הישאים סאלח, בן 38 ואב לארבעה, תושב א־סאויה שבמחוז שכם. הוחזק בבית הכלא עופר. לעדות המלאה

היגינה וניתוק המים

העדים סיפרו על הזוהמה שבה נכפה עליהם לחיות בעת כליאתם, עקב ההחרמה הגורפת של כלי הרחצה ושל חומרי הניקיון והכביסה, ניתוק המים הזורמים בתאים והגישה המוגבלת למתקני הרחצה, אשר מלכתחילה לא נועדו לשרת מספר גדול כל כך של אסירים. במקרים רבים גם המים למכלי ההדחה של השירותים המוצבים בתאים הוזרמו למשך שעה אחת ביום בלבד. תאי האסירים הפכו למפגע תברואתי ולבלתי־ראויים למגורי אדם. תנאים אלה הובילו להתפתחות ולהתפשטות של מחלות ושל בעיות בריאות שונות.

הרגשנו שהגוף שלנו נרקב מרוב לכלוך. לחלקנו היו פריחות. לא הייתה שום היגינה. לא היו סבון, שמפו, מברשת שיער או קוצץ ציפורניים. אחרי חודש וחצי קיבלנו לראשונה שמפו. גם חומרי ניקיון לא היו ואי־אפשר היה לנקות את התא או השירותים, או לכבס את הבגדים.

מתוך עדותו של מוחמד סרוור, בן 34 ואב לשניים, תושב נייעלין שבמחוז רמאללה. הוחזק במתקן המעצר עציון ובבתי הכלא עופר ונפחא. לעדות המלאה

אספקת מי הברז הקרים בחדרים הוגבלה לשעה אחת ביום, מ־14:30 עד 15:30. אפשר היה להשתמש בשירותים – שנמצאים בתוך התא – רק במהלך השעה הזו, כי אחרת אי־אפשר היה להוריד מים. אבל לפעמים אנשים לא יכלו להתאפק וזה היה מגעיל, וגרם לצחנה ולתנאי היגינה קשים.

מתוך עדותו של ז.א., תושב מזרח ירושלים. לעדות המלאה

¹³ עם כניסתו לתפקיד בינואר 2024, הכריז נציב שירות בתי הסוהר הנכנס, קובי יעקובי, כי היעד הראשון שלו בשב"ס הוא להביא להרעת תנאי כליאתם של האסירים הפלסטינים, בהתאם למדיניות השר הממונה (ראו: אתר Ynet מיום 24.1.24 "הרעת תנאי מחבלים – יעד מספר ו", מאיר תורג'מן). ביום 9.10.23 קיים השר לביטחון לאומי דיון בנושא ההשלכות התקציביות שיש למלחמה בעזה על שירות בתי הסוהר, ובכלל זאת עלויות רכישת המזון עבור אסירים פלסטינים: "בתום הדיון הורה השר לבחון שינויים בתפריט האסירים הביטחוניים. בהתאם לכך, ערך ראש חטיבת לוגיסטיקה שינויים בתפריט, שנכנסו לתוקף ביום 1.12.23. בהתאם להוראות הנציבה מיום 16.10.23". הנחיותיו של השר לשלילת כל מוצרי הבשר מאסירים הפלסטינים נומקה בטענה ש"החטופים שלנו בעזה סובלים מרעב... מבחינתי הם יקבלו את המינימום שחייבים לתת להם" (ראו אתר Ynet מיום 1.1.24 "בן גביר נגד שב"ס: לשנות את התפריט של אסירי הנוח'בה"). ראו גם את פרסום השר בחשבון הטוויטר שלו באן ובאן.

יחידת כת"ר

מבין היחידות המיוחדות הפועלות בשירות בתי הסוהר, קיבלה יחידת כת"ר (כוח תגובה ראשוני), הפועלת בכלא קציעות ובמחנה עופר, מקום מרכזי בעדויות שנמסרו לבצלם, ואף כונתה בפי שניים מהעדים "יחידת המוות".¹⁴

מצבור העדויות שנמסרו לבצלם, מצביע על התפקיד המרכזי שיחידה זו ממלאת בעיניים ובהתעללות הגופנית, המינית והנפשית באסירים. לפי העדויות, אנשי היחידה לובשים מדים שחורים, ללא תגי זיהוי ופניהם רעולות. הם חמושים בנשק חם ובאלות ולרוב מלווים בכלבים. במקרה אחד דווח גם על שימוש ברימון הלם. בהיעדר אפשרות לזהותם ובידיעה שלמעשיהם לא יהיו השלכות עליהם, פעלו אנשי היחידה באלימות מופגנת ונטולת רסן העולה לכדי התעללות ועינויים.

על פרויקט הכליאה של משטר האפרטהייד הישראלי

סיפורו של פרויקט הכליאה הישראלי לא החל ב-7 באוקטובר או עם מינויו של איתמר בן גביר לשר לביטחון לאומי. בכדי להבין לאשורו את המצב הנוכחי, מחריד ככל שיהיה, יש לבחון את מקומו של פרויקט הכליאה הישראלי ואת התפקיד המרכזי שהוא ממלא בדיכוי החברתי והפוליטי של הקולקטיב הפלסטיני לאורך השנים.

מערכת הכליאה הישראלית משמשת כאחד מכלי השליטה והדיכוי שמפעיל משטר האפרטהייד הישראלי על נתיניו הפלסטינים על מנת לשמר את העליונות היהודית במרחב שבין הים לנהר הירדן. במשך עשרות שנים משתמשת ישראל בכליאתם של מאות אלפי פלסטינים, המשתייכים לכלל השכבות והמגזרים באוכלוסייה, כדי להחליש ולפורר את המרקם החברתי והפוליטי הפלסטיני. על פי הערכות שונות, ישראל כלאה מאז 1967 למעלה מ-800 אלף פלסטינים ופלסטיניות מהגדה המערבית (לרבות מזרח ירושלים) ומרצועת עזה, שהם כ-20% מכלל האוכלוסייה וכ-40% מהגברים הפלסטינים.¹⁵

משמעות היקפו של פרויקט הכליאה הישראלי היא שאין כמעט משפחה פלסטינית שאחד מבניה או בנותיה לא מצאו עצמם עוברים את חווית הכליאה בכלא הישראלי.

בבסיס פרויקט הכליאה נמצא ההיגיון הדכאני של משטר האפרטהייד הישראלי, המתקיים גם במרחבים אחרים. וכמו במרחבים אחרים, גם שם מתרחש תהליך דה-הומניזציה מוחלט של פלסטינים והפיכתם לחלק מקבוצה הומוגנית, חסרי פנים או זהות אישית. עצם מאסרם – המוצדק או השרירותי, החוקי או הבלתי חוקי – הופך אותם ל"חיות אדם", ל"מחבלים" ואת ההתעמרות בהם, ביזוי כבודם ושליטת זכויותיהם לגיטימיים.

פרויקט הכליאה מהווה את אחת הצורות הקיצוניות, האלימות והאכזריות ביותר בהן פועל מנגנון השליטה הישראלי על הפלסטינים. בעדויות האסירים המשוחררים שנמסרו לבצלם ואשר מופיעות בדו"ח זה מתואר מגוון רחב של מנגנוני שליטה ודיכוי. חשיבותן של העדויות אינו רק בתיאור המציאות המחרידה המתקיימת בתוך בתי הכלא ומתקני המעצר הישראליים מאז ה-7 באוקטובר. בכוחן לתאר וללמד על מציאות רחבה בהרבה.

על רקע תפקידה הפוליטי של מערכת הכליאה, ובתנאים של תהליך דה-הומניזציה מואץ בחברה הישראלית, ממשלה ימנית קיצונית, מערכת משפט חלשה ומגויסת ושר ממונה המתגאה בפגיעה בזכויות אדם – הפכה המערכת לכלי לדיכוי רחב, שיטתי ושרירותי של פלסטינים, באמצעות עינויים.

14 ראו גיליון ספטמבר 2010 של המגזין "רואים שב"ס". מפקד כלא קציעות דאז תת-גונדר שלומי כהן, היה מי שהקים בפועל את היחידה המיוחדת. **ראו כאן**. כיום משמש כהן כנציג השב"ס במזכירות הביטחונית של המשרד לביטחון לאומי. **ראו כאן**; אזכורים לנוכחותו של כוח כת"ר בכלא עופר ראו בגיליון אפריל 2012 של המגזין "רואים שב"ס" **הזמין כאן**. אין זה ברור מתי הוקם הכוח במתקן, אך בשנת 2015 הופיע לראשונה הנתון כי היחידה הפועלת בכלא עופר מונה 30 לוחמים (מתוך 300 סוהרים סה"כ) – **ראו כאן**; בשנת 2019 תוארו אנשי היחידה הפועלים בכלא עופר כ"יחידת לוחמים האחראית למתן תגובה ראשונית בעת אירוע הפרת סדר במתקן או מצב חירום אחר" – ראו למשל **כאן**, ואזכור נוסף גם **כאן**.

15 ראו: **Ben-Natan, The Boundaries of the Carceral State: Accounting for the Role of Military Incarceration**

העדויות המובאות בדו"ח זה מתארות את הפיכתם של מתקני הכליאה הישראליים לרשת של מחנות עינויים.

בהתחשב בחומרת המעשים ובהיקף הפרות של הוראות המשפט הבינלאומי, ובכך שאלו מבוצעים נגד כלל האסירים הפלסטינים, לאורך זמן ובתדירות יומיומית – המסקנה המתחייבת היא שבמעשים אלה ישראל מבצעת עינויים באופן שעולה לכדי ביצוע פשע מלחמה ואף פשע נגד האנושות.

אנחנו קוראים לכלל המדינות, הגופים והמוסדות הבינלאומיים, לרבות בית המשפט הבינלאומי הפלילי, לפעול ולעשות כל שביכולתם כדי להפסיק לאלתר את פועלה האכזרי של מערכת הכליאה הישראלית כלפי פלסטינים ולהכיר במשטר הישראלי המפעיל אותה כמשטר אפרטהייד שחייב לבוא אל קיצו.

לקריאת העדויות המלאות באתר בצלם

www.btselem.org/hebrew/publications/202408_welcome_to_hell